

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ
ΕΘΝΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΕΡΕΥΝΩΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

«Η διαλεκτική σχέση του φυσικού περιβάλλοντος με την υγεία των πληθυσμών»

8η Δημερίδα Ιστορίας
Περιβάλλοντος στο ΠΙΟΠ

6 και 7 Ιουνίου 2023

Το Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς (ΠΙΟΠ), το Εργαστήριο Ιστορίας της Ιατρικής και Ιατρικής Ηθικής, Ιατρική Σχολή Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, το Ινστιτούτο Ιστορικών Ερευνών του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών (ΙΙΕ/ΕΙΕ) και η Ελληνική Εταιρεία Περιβαλλοντικής Ιστορίας (ΕΛΕΠΙ) συνδιοργανώνουν Δημερίδα Ιστορίας Περιβάλλοντος, με τίτλο «Η διαλεκτική σχέση του φυσικού περιβάλλοντος με την υγεία των πληθυσμών», την **Τρίτη 6** και την **Τετάρτη 7 Ιουνίου 2023** (ώρα **10:00**), στο κτήριο του Ιδρύματος, στον Ταύρο. Η φετινή, 8η κατά σειρά, Δημερίδα για την Ιστορία του Περιβάλλοντος οργανώνεται με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα Περιβάλλοντος (5/6) και στο πλαίσιο του εορτασμού της Διεθνούς Ημέρα Μουσείων (18/5), με θέμα «Μουσεία, Αειφορία και Ποιότητα Ζωής».

Σε έναν παγκοσμιοποιημένο κόσμο, οι μολυσματικές ασθένειες αποδεικνύονται αυξανόμενη πρόκληση για την ανθρωπότητα. Οι ασθένειες πρωταγωνίστησαν σε συζητήσεις των κοινωνικών και ανθρωπιστικών επιστημών, και πριν την πρόσφατη πανδημία του COVID-19. Από τον λοιμό της κλασικής Αθήνας μέχρι τον Μαύρο Θάνατο του όψιμου Μεσαίωνα, και από την επιδημία χολέρας της Αθήνας του 1854 μέχρι την καταπολέμηση της ελονοσίας στη βόρεια Ελλάδα, οι επιδημίες αποτελούν άλλη μια χαρακτηριστική αποτύπωση της αλληλεπίδρασης του ανθρώπου με το

περιβάλλον του. Από την Προϊστορία έως τους Νεώτερους χρόνους, και με έμφαση στις ελληνικές περιοχές, γραπτές και άλλες μαρτυρίες αποκαλύπτουν τις κατά καιρούς σχετικές αντιλήψεις και τους τρόπους υπέρβασης των συναφών περιορισμών του φυσικού περιβάλλοντος εκ μέρους των ανθρώπινων κοινοτήτων.

Στο πλαίσιο της Διημερίδας, παρουσιάζεται την **Τρίτη 6 Ιουνίου (ώρα 20:30)** η παράσταση «**ούτε μια αναπνοή χαμένη. Η ιστορία του Λαϊκού Νοσοκομείου-Σανατόριο Ασβεστοχωρίου**». Η παράσταση παρουσιάζει την ιστορία ενός από τα μεγαλύτερα σανατόρια της χώρας.

Ταυτότητα παράστασης

Σύλλογος μνήμης «το Θυμητάρι»

Κείμενο: Χαρούλα Αποστολίδου

Σκηνοθεσία: Λουκάς Δαγδηλέλης

Βοηθός σκηνοθέτη: Έφη Κалаϊτζίδου

Ερμηνεύουν: Γεράσιμος Μπαμίχας, Κατερίνα Φωτιάδου, Χαρούλα Αποστολίδου, Λουκάς Δαγδηλέλης

Η είσοδος είναι **ελεύθερη**. Απαραίτητη η προσυνηννόηση.

*Για περισσότερες πληροφορίες και κρατήσεις, μπορείτε να επικοινωνήσετε με το
Ιστορικό Αρχείο ΠΙΟΠ, στο τηλέφωνο 210 3418051.*

ΠΙΟΠ | Ιστορικό Αρχείο

Δωρίδος 2 & Λεωφόρος Ειρήνης 14, 17778, Ταύρος

T.: 210 3418051 | www.piop.gr

Πρόγραμμα Δημερίδας

Τρίτη 6 Ιουνίου 2023

10:00-10:30. Χαιρετισμοί συνδιοργανωτών φορέων

Από την Προϊστορία έως τους Μέσους Χρόνους

Α΄ συνεδρία

(προεδρεύων: Θεόδωρος Παπαϊωάννου, Καθηγητής Βιοϊατρικής Τεχνολογίας, Δ/ντής Εργαστηρίου Ιστορίας της Ιατρικής και Ιατρικής Ηθικής, Ιατρική Σχολή ΕΚΠΑ)

10:30. Κωνσταντίνος Γκρίτζαλης, Ερευνητής Β΄, Ελληνικό Κέντρο Θαλασσίων Ερευνών (Ινστιτούτο Εσωτερικών Υδάτων και Θαλασσίων Βιολογικών Πόρων), Επιστημονικός Συνεργάτης, Εργαστήριο Ιστορίας της Ιατρικής και Ιατρικής Ηθικής, Ιατρική Σχολή ΕΚΠΑ, ***Ανθρώπινη υγεία και ποιότητα υδάτων από την αρχαιότητα έως και σήμερα***

10:45. Στέφανος Γερούλανος, Καθηγητής Χειρουργικής Πανεπιστημίου Ζυρίχης, τ. Καθηγητής Ιστορίας Ιατρικής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, τ. Πρόεδρος Διεθνούς Ιπποκρατείου Ιδρύματος, ***Βαλανεία - Ασκληπιεία***

11:00. Δρ Κωνσταντίνος Λάιος, Αρχαιολόγος, Ιατρός, Ακαδημαϊκός Υπότροφος, Εργαστήριο Ιστορίας της Ιατρικής και Ιατρικής Ηθικής, Ιατρική Σχολή ΕΚΠΑ, ***Θρησκευτική και θεραπευτική υπόσταση του ύδατος στην ελληνική αρχαιότητα***

11:15. Γιάννης Δημητριάδης, Δερματολόγος-Αφροδισιολόγος, Υποψήφιος Διδάκτωρ, Εργαστήριο Ιστορίας της Ιατρικής και Ιατρικής Ηθικής, Ιατρική Σχολή ΕΚΠΑ, ***Το χρώμα του δέρματος σε συνάρτηση με το περιβάλλον: μια ιατρική και κοινωνική θεώρηση***

11:30. *Ερωτήσεις - Συζήτηση*

Β΄ συνεδρία

(προεδρεύουσα: Μαρία Λεοντσίνη, Κύρια Ερευνήτρια, Ινστιτούτο Ιστορικών Ερευνών/ΕΙΕ)

11:45. Βύρων Αντωνιάδης, Κύριος Ερευνητής, Ινστιτούτο Ιστορικών Ερευνών/ΕΙΕ, ***Λοιμώδεις νόσοι και μικρά νησιά. Μια ιστορία από την αρχαία Δήλο***

12:00. Χριστίνα Κωνσταντακοπούλου (DPhil Oxon), Fellow of the Royal Historical Society, Fellow of the Society of Antiquaries, Τομέας Ελληνικής και Ρωμαϊκής Αρχαιότητας (ΚΕΡΑ), Ινστιτούτο Ιστορικών Ερευνών/ΕΙΕ, ***Τα αίτια του λοιμού***

στην Αθήνα κατά τη διάρκεια του Πελοποννησιακού πολέμου και η αφήγηση του Θουκυδίδη

12:15. Χαρίκλεια Παπαγεωργιάδου, Διευθύντρια Ερευνών, Ινστιτούτο Ιστορικών Ερευνών/ΕΙΕ, *«Ο τρόμος και ο θάνατος έφαινοντο ότι διένειμαν προς άλλήλους τὸ ἐπὶ τῆς Ρώμης κράτος»*

12:30. *Ερωτήσεις - Συζήτηση*

12:45. *Διάλειμμα*

Γ΄ συνεδρία

(προεδρεύων: Δρ Κωνσταντίνος Λάιος, Αρχαιολόγος, Ιατρός, Ακαδημαϊκός Υπότροφος, Εργαστήριο Ιστορίας της Ιατρικής και Ιατρικής Ηθικής, Ιατρική Σχολή ΕΚΠΑ)

13:15. Διονύσης Σταθακόπουλος, Επίκουρος Καθηγητής Βυζαντινής Ιστορίας, Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας, Πανεπιστήμιο Κύπρου, *Η πρώτη πανδημία πανώλης ως ιστορικό πρόβλημα*

13:30. Μαριάννα Καραμάνου, Καθηγήτρια Επιστημολογίας, Ιστορίας και Ηθικής της Ιατρικής, Εργαστήριο Ιστορίας της Ιατρικής και Ιατρικής Ηθικής, Ιατρική Σχολή ΕΚΠΑ, *Το πυρ του Αγίου Αντωνίου: η εργοτίαση των σιτηρών κατά τον Μεσαίωνα*

13:45. Johannes Preiser-Capeller, Mag. Dr., Institut für Mittelalterforschung/Abteilung Byzanzforschung, Österreichische Akademie der Wissenschaften - Κατερίνα Μήτσιου, Μεταδιδακτορική ερευνήτρια, Wittgenstein-Prize Project, University of Vienna, Department of Byzantine and Modern Greek Studies, *Μεταξύ της πρώτης και δεύτερης πανδημίας πανώλης: κλιματικές διακυμάνσεις και οικολογία των ασθενειών στη βυζαντινή Μικρά Ασία, 8ος-13ος αιώνας*

14:00. Άννα Σκλαβενίτη, Δρ Μεσαιωνικής Ελληνικής Φιλολογίας, *Άνθρωποι και ζώα στο έλεος των μολυσματικών ασθενειών: οι μαρτυρίες των πηγών (6^{ος}-14^{ος} αι.)*

14:15. Κωνσταντίνος Τσιάμης, Επίκουρος Καθηγητής με θητεία, Τμήμα Δημόσιας και Ενιαίας Υγείας, Σχολή Επιστημών Υγείας, Π.Θ., *Διερεύνηση επίδρασης περιβαλλοντικών παραμέτρων στα επιδημικά νοσήματα κατά το Ύστερο Βυζάντιο: η περίπτωση της υγρασίας και της ξηρασίας*

14:30. *Ερωτήσεις - Συζήτηση*

Δ΄ συνεδρία

(προεδρεύουσα: Μαρίνα Κουμανούδη, Κύρια Ερευνήτρια, Ινστιτούτο Ιστορικών Ερευνών/ΕΙΕ)

14:45. Κατερίνα Κωνσταντινίδου, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Ιστορίας Νέου Ελληνισμού, Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας ΕΚΠΑ, ***Η πανώλη και πόλη: το αστικό τοπίο στο βενετικό Ιόνιο κατά τη διάρκεια των επιδημιών***

15:00. Αγγελική Πανοπούλου, Κύρια Ερευνήτρια, Ινστιτούτο Ιστορικών Ερευνών/ΕΙΕ, ***Κρατικά μέτρα για τη διαχείριση των λοιμών στη βενετική Κρήτη: η άνιση αντιμετώπιση της υπαίθρου***

15:15. Κώστας Τσικνάκης, Ειδικός Λειτουργικός Επιστήμονας Α΄, Ινστιτούτο Ιστορικών Ερευνών/ΕΙΕ, ***Λύματα και ασθένειες: Η επιδημία του 1582 στα Χανιά***

15:30. Κωνσταντίνος Γουργουλιάνης, Καθηγητής Πνευμονολογίας, Τομέας Παθολογίας, Τμήμα Ιατρικής Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, ***Ορεινά σανατόρια στον αγώνα κατά της φυματίωσης: το Σανατόριο του Γιώργου Καραμάνη στο Πήλιο***

15:45. Γεράσιμος Ι. Μπαμίχας, MD, Δρ Νεφρολόγος, Συντονιστής Διευθυντής Νεφρολογικού Τμήματος, Διευθυντής Α΄ Παθολογικού Τομέα, Γενικό Νοσοκομείο «Γ. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ», ***Ιστορικός περίπατος στο Λαϊκό Σανατόριο Ασβεστοχωρίου***

16:00. *Ερωτήσεις - Συζήτηση*

Παράλληλη εκδήλωση (20:30). Θεατρική παράσταση «*ούτε μια αναπνοή χαμένη. Η ιστορία του Λαϊκού Νοσοκομείου-Σανατόριο Ασβεστοχωρίου*» από τον Σύλλογο μνήμης «το Θυμητάρι»

Τετάρτη 7 Ιουνίου 2023

Νεώτεροι Χρόνοι

Α΄ συνεδρία

(προεδρεύουσα: Ελένη Μπενέκη, Προϊσταμένη Ιστορικού Αρχείου Πολιτιστικού Ιδρύματος Ομίλου Πειραιώς)

10:00. Έφη Πουλάκου-Ρεμπελάκου, Καθηγήτρια Ιστορίας της Ιατρικής, Εργαστήριο Ιστορίας της Ιατρικής και Ιατρικής Ηθικής, Ιατρική Σχολή ΕΚΠΑ, ***Παιδική θνησιμότητα στην Οθωνική εποχή: πώς το περιβάλλον επηρέασε την υγεία των παιδιών***

10:15. Γιάννης Στογιαννίδης, Επίκουρος Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής,
Ιατρική τοπογραφία και κλίματα. Το έργο της Αμερικανικής Κλιματολογικής Ένωσης στα τέλη του 19ου αιώνα.

10:30. Κατερίνα Γαρδίκια, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Νεότερης Ελληνικής Ιστορίας, Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας ΕΚΠΑ, *Ελονοσία και γεωγραφικός κατακερματισμός της ελληνικής χερσονήσου (τον 19ο και 20ό αι.)*

10:45. Χρήστος Καζάζης, Ειδικός Παθολόγος, Υποψήφιος Διδάκτωρ, Εργαστήριο Ιστορίας της Ιατρικής και Ιατρικής Ηθικής, Ιατρική Σχολή ΕΚΠΑ, *Η ελονοσία στη Σάμο από τα τέλη του 19ου έως το πρώτο μισό του 20ού αιώνα μέσα από τη μελέτη πρωτογενών πηγών και άλλων ιστορικών τεκμηρίων*

11:00. Ερωτήσεις - Συζήτηση

Β΄ συνεδρία

(προεδρεύουσα: Αγγελική Πανοπούλου, Κύρια ερευνήτρια, Ινστιτούτο Ιστορικών Ερευνών/ΕΙΕ)

11:15. Πέτρος Περράκης Κόλλιας, MSc. Anthropology, Environment and Development, University College London, *Η ελονοσία στην Ήπειρο ως πραγματικότητα και αναπτυξιακό αφήγημα: Το παράδειγμα της αποξήρανσης της λίμνης Λαψίστας*

11:30. Γιώργος Βλάχος, Εντεταλμένος Ερευνητής, Ινστιτούτο Ιστορικών Ερευνών/ΕΙΕ, Πρόεδρος ΕΛΕΠΙ, *Οι Παθολογίες της Φύσης: μια αναθεώρηση της ιστορικής αναπαράστασης των στάσιμων υδάτινων οικοσυστημάτων και του ανθελονοσιακού αγώνα*

11:45. Αιμιλία Σαλβάνου, Δρ Ιστορίας, *Προσφυγική εγκατάσταση, υγεία και χώρος στις αρχές του 20ού αιώνα*

12:00. Τερέζα Παναγοπούλου, Αρχιονόμος MSc, Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς, *Υγειονομικά μέτρα στην ελληνική ύπαιθρο κατά τον Μεσοπόλεμο και την πρώτη μεταπολεμική περίοδο*

12:15. Ερωτήσεις - Συζήτηση

12:30. Διάλειμμα

Γ΄ συνεδρία

(προεδρεύων: Γιώργος Βλάχος, Εντεταλμένος Ερευνητής, Ινστιτούτο Ιστορικών Ερευνών/ΕΙΕ, Πρόεδρος ΕΛΕΠΙ)

- 13:00. Γιάννης Νικολακάκης, Γενικός Ιατρός, Υποψήφιος Διδάκτωρ, Εργαστήριο Ιστορίας της Ιατρικής και Ιατρικής Ηθικής, Ιατρική Σχολή ΕΚΠΑ, ***Το ατύχημα του Sverdlovsk: πώς ένα βιολογικό ατύχημα επηρέασε το περιβάλλον και την υγεία***
- 13:15. Βασίλειος Ζουμπουρλής, Διευθυντής Ερευνών, Ινστιτούτο Χημικής Βιολογίας/ΕΙΕ, ***Η πανδημία COVID-19 - άνθρωπος και περιβάλλον***
- 13:30. Δημήτριος Στέλλας, Εντεταλμένος Ερευνητής, Ινστιτούτο Χημικής Βιολογίας/ΕΙΕ, ***Covid-19: μύθοι και αλήθειες για τα εμβόλια και τη νόσο***
- 13:45. Τέλης Τύμπας, Καθηγητής, Διευθυντής ΔΠΜΣ "Science, Technology, Society – Science and Technology Studies", ΕΚΠΑ - Φανούριος Πέρρος, MSc στην Ιστορία και Φιλοσοφία της Επιστήμης και της Τεχνολογίας, ΕΚΠΑ, ***Περιβαλλοντικά λήματα, επιδημιολογικά διλήμματα: Πιάνοντας την ιστορία της ανίχνευσης του Covid-19 από το άλλο άκρο***
- 14:00. **Δημήτριος Παρασκευής, BSc, MSc, PhD**, Καθηγητής Επιδημιολογίας-Προληπτικής Ιατρικής, Εργαστήριο Υγιεινής Επιδημιολογίας και Ιατρικής Στατιστικής, Ιατρική Σχολή, ΕΚΠΑ, Αντιπρόεδρος για μεταδοτικά νοσήματα-Εθνικός Οργανισμός Δημόσιας Υγείας (ΕΟΔΥ), ***Κλιματικοί παράγοντες και λοιμώδη νοσήματα***
- 14:15. Δρ Σπύρος Μιχαλέας, Ιστορικός, Υπ. Μεταδιδάκτωρ, Εργαστήριο Ιστορίας της Ιατρικής και Ιατρικής Ηθικής, Ιατρική Σχολή ΕΚΠΑ, ***Η επίδραση των ελών στην εμφάνιση ασθενειών στην Κεντρική Μακεδονία την περίοδο του Μεσοπολέμου: μια ιστορική και επιδημιολογική αποτύπωση***
- 14:30. *Ερωτήσεις - Συζήτηση*

Οργανωτική Επιτροπή

- Κωνσταντίνος Καρτάλης, Καθηγητής ΕΚΠΑ, Επιστημονικός σύμβουλος Πολιτιστικού Ιδρύματος Ομίλου Πειραιώς
- Ελένη Μπενέκη, Προϊσταμένη Ιστορικού Αρχείου Πολιτιστικού Ιδρύματος Ομίλου Πειραιώς
- Μαριάννα Καραμάνου, Καθηγήτρια Επιστημολογίας, Ιστορίας και Ηθικής της Ιατρικής, Εργαστήριο Ιστορίας της Ιατρικής και Ιατρικής Ηθικής, Ιατρική Σχολή ΕΚΠΑ
- Σοφία Ζουμπάκη, Διευθύντρια Ερευνών, Ινστιτούτο Ιστορικών Ερευνών/ΕΙΕ
- Αγγελική Πανοπούλου, Κύρια ερευνήτρια, Ινστιτούτο Ιστορικών Ερευνών/ΕΙΕ
- Γιώργος Βλάχος, Εντεταλμένος Ερευνητής, Ινστιτούτο Ιστορικών Ερευνών/ΕΙΕ, Πρόεδρος ΕΛΕΠΙ